

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาบทบาทผู้นำท้องถิ่น ต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะของประชาชนในชุมชน กรณีศึกษานายกองค้การบริหารส่วนตำบลบึงกอก อำเภอบางระก่า จังหวัดพิษณุโลก มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังนี้ เพื่อศึกษาบทบาทของผู้นำท้องถิ่น ต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะของประชาชนในชุมชน ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของผู้นำท้องถิ่น ในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะของประชาชนในชุมชน และเพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมบทบาทผู้นำท้องถิ่น ต่อการมีส่วนร่วมกิจกรรมสาธารณะของประชาชนในชุมชน กรณีศึกษานายกองค้การบริหารส่วนตำบลบึงกอก อำเภอบางระก่า จังหวัดพิษณุโลก โดยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ใช้กลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการกำหนดขนาดด้วยตารางสำเร็จรูปของ "Taro Yamane" ที่จำนวน 384 คน เครื่องมือที่ใช้สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และสถิติอนุมาน นำมาแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้กลุ่มตัวอย่างที่ได้จากวิธีการสัมภาษณ์แบบลุ่มจำนวน 30 คน และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาแล้วสรุปผลเป็นความเรียง โดยผลของการวิจัยสามารถทำการสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ตามกระบวนการและขั้นตอน ดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ทำการสรุปผลจากแบบสอบถาม และจากแบบสัมภาษณ์

แบบสอบถาม

การสอบถามครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยใช้วิธีการลงพื้นที่แจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 384 คน ซึ่งผลที่ได้จากแบบสอบถามสามารถสรุปได้ดังนี้ คือ

1. ปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และอาชีพ พบว่า

1.1 กลุ่มตัวอย่างที่แบ่งตามเพศแล้ว ส่วนใหญ่เพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 53.64 เพศชาย คิดเป็นร้อยละ 46.35

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่แบ่งตามอายุแล้ว พบว่า ช่วงอายุระหว่าง 51-60 ปี มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 25.26

1.3 กลุ่มตัวอย่างที่แบ่งตามสถานภาพสมรสแล้ว พบว่า สถานภาพในการสมรสมีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 73.43

1.4 กลุ่มตัวอย่างที่แบ่งตามระดับการศึกษาแล้ว พบว่า ระดับการศึกษาที่อยู่ในระดับประถมศึกษา มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37.76

1.5 กลุ่มตัวอย่างที่แบ่งตามอาชีพแล้ว พบว่า อาชีพที่มีจำนวนมากที่สุด คืออาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 55.73

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ สรุปได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 51-60 ปี และอยู่ในสถานภาพสมรสแล้ว ระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา และประกอบอาชีพเกษตรกร

2. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำท้องถิ่น ต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะของประชาชนในชุมชน กรณีศึกษานายกองค้การบริหารส่วนตำบลบึงกอก อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ทั้งหมด 5 ด้าน ผลการวิจัย พบว่า

โดยภาพรวมแล้วนั้น อยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับผลการพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านบทบาทผู้นำท้องถิ่น รองลงมาคือ ด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำและด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านความสำคัญของกิจกรรมสาธารณะต่อชุมชน และด้านคุณลักษณะของผู้นำชุมชนที่ดี และในส่วนของรายข้อในแต่ละด้าน พบว่า

2.1 ด้านบทบาทผู้นำท้องถิ่น

ประชาชนได้ให้ระดับความคิดเห็นด้านบทบาทผู้นำท้องถิ่น อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ บทบาทด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้อยู่ดี มีสุข และรองลงมาตามลำดับ คือ บทบาทในการกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะต่างๆ ที่จัดขึ้นภายในชุมชน บทบาทด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับประชาชนและผู้นำในชุมชน บทบาทด้านการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในสิ่งใหม่ๆ เพื่อนำพาประชาชนของตนก้าวไปสู่การเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่ดีกว่า บทบาทด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และสร้างความเคารพนับถือและความไว้วางใจให้กับประชาชน และบทบาทในด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีความรักใคร่สามัคคีปรองดอง และมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ส่วนบทบาทด้านการเป็นผู้นำที่มีความกล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ และกล้ารับผิดชอบต่อสิ่งที่ทำ

2.2 ด้านคุณลักษณะของผู้นำชุมชนที่ดี

ประชาชนได้ให้ระดับความคิดเห็นด้านคุณลักษณะของผู้นำชุมชนที่ดีโดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การปลุกฝังให้ประชาชนตระหนักถึงปัญหาหรือการได้รับผลกระทบร่วมกัน และพร้อมที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และรองลงมา

ตามลำดับคือ การปลูกฝังจิตสำนึกให้ประชาชนรักท้องถิ่น ภาคภูมิใจในท้องถิ่น และสำนึกต่อความเป็นเจ้าของของท้องถิ่น สร้างแรงบันดาลใจให้ประชาชนก้าวตามด้วยความเต็มใจและเชื่อมั่น กำหนดเป้าหมายและวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนร่วมกับประชาชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นผู้ที่มีความฉลาดด้านกาารคิด สามารถนำเทคโนโลยี และความรู้ใหม่ๆ มาประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนา และการเป็นผู้นำที่มีความมุ่งมั่น ทุ่มเท และเสียสละเพื่อส่วนรวม

2.3 ด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำ

ประชาชนได้ให้ระดับความคิดเห็นด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำท้องถิ่นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การเป็นผู้นำที่มีจิตใจดี มีความเมตตา โอบอ้อมอารี ช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชน และรองลงมาตามลำดับคือ การเป็นผู้นำที่มีความสามารถในการครองใจประชาชน มีความเอาใจใส่กับทุกประเด็นของปัญหา เสียสละเวลาเป็นธรรม โปร่งใส มีจิตวิญญาณแห่งความเสียสละ มีความกล้าหาญ ทำสิ่งที่ถูกต้องและเป็นแบบอย่างให้ประชาชน มีความอ่อนน้อมถ่อมตน ซื่อสัตย์ สุจริต จริงใจ มีการนคุณธรรมจริยธรรม คุณงามความดีเข้ามาสู่การปฏิบัติ

2.4 ด้านความสำคัญของกิจกรรมสาธารณะต่อชุมชน

ประชาชนได้ให้ระดับความคิดเห็นด้านความสำคัญของกิจกรรมสาธารณะที่มีต่อชุมชนโดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การให้ความสำคัญด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคม และรักษาความสงบเรียบร้อย และรองลงมาตามลำดับคือ การให้ความสำคัญด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต เช่น การจัดการศึกษา การให้บริการสาธารณสุข อย่างทั่วถึง การให้ความสำคัญด้านโครงสร้างพื้นฐาน ทั้งสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา ถนนหนทาง สาธารณูปการ เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล การให้ความสำคัญด้านการบริหารจัดการ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม การให้ความสำคัญด้านการฟื้นฟูและสืบสานคุณค่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เป็นวิถีชีวิต ประเพณี ค่านิยมอันดีงาม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการให้ความสำคัญด้านการส่งเสริมการประกอบอาชีพ การเกษตร

2.5 ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน

ประชาชนได้ให้ระดับความคิดเห็นด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ ในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพ หรือตามสาขาอาชีพ และรองลงมาตามลำดับคือ การส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของการพัฒนา โดยเริ่มตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นร่วมรับรู้ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมตรวจสอบ ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการ

จัดทำบริการสาธารณะ ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งทางการเมือง และจัดให้มีการมีส่วนร่วมทางภาคประชาสังคมมากขึ้น ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ส่งเสริมและให้การศึกษาแก่ประชาชนที่เกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการของกลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายทุกรูปแบบ เพื่อให้สามารถแสดงความคิดเห็น และเสนอความต้องการของชุมชนในพื้นที่ ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทผู้นำท้องถิ่น ในการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะของประชาชนในชุมชน กรณีศึกษานายกองค้การบริหารส่วนตำบลบึงกอก อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ทั้งหมด 5 ด้าน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า

3.1 เพศที่แตกต่างกันของประชาชนต่อบทบาทผู้นำท้องถิ่น ในการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะของประชาชนในชุมชน กรณีศึกษานายกองค้การบริหารส่วนตำบลบึงกอก อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ในภาพรวม ทั้งด้านบทบาทผู้นำท้องถิ่น ด้านคุณลักษณะของผู้นำชุมชนที่ดี ด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำ ด้านความสำคัญของกิจกรรมสาธารณะต่อชุมชน และด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า

- เพศหญิงและเพศชายมีระดับความคิดเห็นต่อด้านคุณลักษณะของผู้นำชุมชนที่ดีแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่มีความแตกต่างกัน

3.2 อายุที่แตกต่างกันของประชาชนต่อบทบาทผู้นำท้องถิ่น ในการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะของประชาชนในชุมชน กรณีศึกษานายกองค้การบริหารส่วนตำบลบึงกอก อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ในภาพรวม ทั้งด้านบทบาทผู้นำท้องถิ่น ด้านคุณลักษณะของผู้นำชุมชนที่ดี ด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำ ด้านความสำคัญของกิจกรรมสาธารณะต่อชุมชน และด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า

- ระหว่างอายุ 18-30 ปี กับอายุ 41-50 ปี และกับอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป และ 51-60 ปี กับอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป มีระดับความคิดเห็นต่อด้านบทบาทผู้นำท้องถิ่นแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่มีความแตกต่างกัน

3.3 สถานภาพสมรสที่แตกต่างกันของประชาชนต่อบทบาทผู้นำท้องถิ่น ในการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะของประชาชนในชุมชน กรณีศึกษานายกองค้การบริหารส่วนตำบลบึงกอก อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ในภาพรวม ทั้งด้านบทบาทผู้นำท้องถิ่น ด้านคุณลักษณะของผู้นำชุมชนที่ดี ด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำ ด้านความสำคัญของกิจกรรมสาธารณะต่อชุมชน และด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า

- สถานภาพสมรสกับหม้าย/หย่าร้าง มีระดับความคิดเห็นต่อด้านคุณลักษณะของผู้นำชุมชนที่ดีแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

- สถานภาพโสดกับหม้าย/หย่าร้าง และสมรสกับหม้าย/หย่าร้าง มีระดับความคิดเห็นต่อด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่มีความแตกต่างกัน

3.4 ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันของประชาชนต่อบทบาทผู้นำท้องถิ่น ในการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะของประชาชนในชุมชน กรณีศึกษานายกองคการบริหารส่วนตำบลบึงกอก อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ในภาพรวม ทั้งด้านบทบาทผู้นำท้องถิ่น ด้านคุณลักษณะของผู้นำชุมชนที่ดี ด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำ ด้านความสำคัญของกิจกรรมสาธารณะต่อชุมชน และด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า

- ทุกด้านไม่มีความแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

3.5 อาชีพที่แตกต่างกันของประชาชนต่อบทบาทผู้นำท้องถิ่น ในการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะของประชาชนในชุมชน กรณีศึกษานายกองคการบริหารส่วนตำบลบึงกอก อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ในภาพรวม ทั้งด้านบทบาทผู้นำท้องถิ่น ด้านคุณลักษณะของผู้นำชุมชนที่ดี ด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำ ด้านความสำคัญของกิจกรรมสาธารณะต่อชุมชน และด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า

- สมาชิกสภาท้องถิ่นกับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นกับสมาชิกสภาท้องถิ่น กับค้าขาย กับเกษตรกร และกับอื่นๆ (นักศึกษา) มีระดับความคิดเห็นต่อด้านบทบาทผู้นำท้องถิ่นแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

- สมาชิกสภาท้องถิ่นกับค้าขาย กับเกษตรกร และกับอื่นๆ (นักศึกษา) เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นกับค้าขาย กับเกษตรกร และกับอื่นๆ (นักศึกษา) มีระดับความคิดเห็นต่อด้านคุณลักษณะของผู้นำชุมชนที่ดีแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

- สมาชิกสภาท้องถิ่นกับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นกับสมาชิกสภาท้องถิ่น กับค้าขาย กับเกษตรกร และกับอื่นๆ (นักศึกษา) มีระดับความคิดเห็นต่อด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่มีความแตกต่าง

แบบสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เป็นแบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่งผลจากการสัมภาษณ์แบบสุ่มของผู้ให้ข้อมูล จำนวน 30 คน สามารถสรุปประเด็นในการสัมภาษณ์ ได้ดังนี้

ประชาชนมีความคิดเห็นว่า บทบาทของท่านนายกชนั้น ถือว่าท่านเป็นผู้นำที่ทั้งเก่งดี และมีคุณธรรมจริยธรรม เพราะประชาชนทุกคนให้การยอมรับว่าท่านเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับประชาชนเป็นอย่างมาก การที่จะมองไปถึงทิศทางการข้างหน้าสำหรับบทบาทของผู้นำ ประชาชน

ได้แสดงความคิดเห็นว่า ต้องการให้ผู้นำมีการพัฒนาศักยภาพของตัวเองอยู่ตลอดเวลาอย่างที่เคยปฏิบัติมา เพื่อที่จะนำไปสู่การมีผู้นำที่มีคุณภาพ และมีสมรรถนะในการบริหารงานให้มีขีดความสามารถเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ ผู้นำจะต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์ของชุมชนให้ชัดเจน กล่าวคือ การทำให้คนในชุมชนมีความตระหนักในศักยภาพและจุดอ่อนของชุมชน มีความเข้าใจในปัญหาที่ชุมชนกำลังเผชิญอยู่ และสามารถกำหนดเป้าหมายและทิศทางของชุมชนในอนาคตได้ โดยสามารถวางยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ตลอดจนตัวของผู้นำชุมชนจะต้องสามารถระบุศักยภาพที่เน้นจุดแข็งและจุดอ่อนของชุมชนในด้านต่างๆ และสามารถระบุเป้าหมายทั้งในระยะสั้นและระยะยาวของชุมชน เพราะหัวใจที่สำคัญ ที่จะทำให้การพัฒนาเป็นไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนได้นั้น สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ชุมชนจะต้องมีผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีความเสียสละ และมีความมานะอดทน เนื่องจากสิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นส่วนสำคัญยิ่งในการพัฒนาและทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง คนในชุมชนพึ่งตนเองได้ จนนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน รวมถึงภายในชุมชนนั้น จะต้องมีการมีประชาชนที่ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมสาธารณะต่างๆ คือ ไม่ใช่เฉพาะการรอรับแต่ผลประโยชน์เท่านั้น แต่จะต้องเกิดจากกระบวนการของการร่วมคิด การร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมสรุปบทเรียน รวมถึงการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ร่วมกัน เพราะทุกกระบวนการของการพัฒนาจะได้ผลเพียงใดนั้น หัวใจสำคัญย่อมขึ้นอยู่กับบทบาทของผู้นำและประชาชนในชุมชนเป็นสำคัญ โดยจะต้องมีความพร้อมและมีกลไกในการบริหารจัดการชุมชนของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การช่วยเหลือตนเองของประชาชนในชุมชน การใช้ทรัพยากรในชุมชน การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของคนในชุมชน การร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน รวมถึงการมุ่งเน้นให้เกิดความสมดุลในการพัฒนา ตลอดจนการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในชุมชนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงในอนาคตข้างหน้าได้อย่างเท่าทัน

จึงกล่าวสรุปได้ว่า จากผลของการวิจัยทั้งเชิงปริมาณที่ได้จาก (แบบสอบถาม) และการวิจัยเชิงคุณภาพที่ได้จาก (แบบสัมภาษณ์) ต่างสะท้อนให้เราได้เห็นอย่างชัดเจนแล้วว่า บทบาทของผู้นำต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนนั้นมีความสำคัญมากน้อยเพียงใด

เพราะจากตัวอย่างของผลการวิจัยที่พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เห็นได้ให้ระดับความคิดเห็นทั้งด้านบทบาทผู้นำท้องถิ่น ด้านคุณลักษณะของผู้นำชุมชนที่ดี ด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำ ด้านความสำคัญของกิจกรรมสาธารณะต่อชุมชน และด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเน้นให้เห็นความสำคัญด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำที่ถือว่าเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนา เพราะหัวใจที่สำคัญที่สุด ที่จะทำให้การพัฒนาเป็นไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนได้นั้น ก็คือ ชุมชนจะต้องมีผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีความเอาใจใส่กับทุกประเด็นของปัญหา เป็นธรรม โปร่งใส มีจิตวิญญาณแห่งความเสียสละ โดยยึดหลักของความถูกต้องและเป็นแบบอย่างที่ดี

ให้กับประชาชน ดังนั้น ความสำคัญด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้ผู้นำในยุคปัจจุบันนี้ จึงถือว่ามี ความจำเป็นอย่างยิ่งที่เราทุกฝ่ายจะต้องเร่งสร้างและเสริมให้เกิดขึ้นอย่างเร่งด่วน เพราะในยุค ของการต่อสู้แข่งขัน หากชัยชนะนั้นมาพร้อมกับความไม่ใสสะอาด เต็มไปด้วยการเอารัดเอา เปรียบ คำถามที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของเราทุกคนคือ เราจะทำอย่างไรที่จะสามารถสร้างผู้นำที่มี ทั้งความรู้ ความสามารถ ควบคู่ไปกับคุณธรรมจริยธรรม และจิตวิญญาณแห่งความเสียสละให้ เกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง เพราะความสำคัญและคุณค่าที่แท้จริงของการมีผู้นำที่ดีต่างก็สะท้อนให้ เราเห็นได้ชัดเจน ดังที่พระพุทธองค์ทรงตรัสสอนไว้ในอัมมิกสูตร ซึ่งว่าด้วยพระราชผู้ไม่ตั้งอยู่ ในธรรมและผู้ตั้งอยู่ในธรรม ว่า

“...เมื่อฝูงโคข้ามน้ำไป ถ้าโคจ่าฝูงไปคดเคี้ยว โคทั้งฝูงก็ไปคดเคี้ยวตามกัน ใน เมื่อโคจ่าฝูงไปคดเคี้ยว, ในหมู่มนุษย์ก็เหมือนกัน ผู้ใดได้รับการแต่งตั้งให้เป็นใหญ่ ถ้าผู้ นั้นประพฤติไม่เป็นธรรม ประชาชนชาวเมืองนั้นก็ประพฤติไม่เป็นธรรมตามไปด้วย หากพระราชผู้ไม่ตั้งอยู่ในธรรม ชาวเมืองนั้นก็อยู่เป็นทุกข์

ทางตรงกันข้าม เมื่อฝูงโคข้ามน้ำไป ถ้าโคจ่าฝูงไปตรง โคทั้งฝูงก็ไปตรงตามกัน ในเมื่อโคจ่าฝูงไปตรง, ในหมู่มนุษย์ก็เหมือนกัน ผู้ใดได้รับการแต่งตั้งให้เป็นใหญ่ ถ้าผู้ นั้นประพฤติชอบธรรม ประชาชนชาวเมืองนั้นก็ประพฤติชอบธรรมตามไปด้วย หาก พระราชาตั้งอยู่ในธรรม ชาวเมืองนั้นก็อยู่เป็นสุข...” (อง. จตุกก. 21/70/114-116)

จะเห็นได้ว่า ตามหลักคำสอนทางพุทธศาสนานั้น ผู้นำถือเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญ ต่อความสุขและความทุกข์ของประชาชนเป็นอย่างมาก จากอดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน ผู้นำ ล้วนแต่เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติ แต่ บางครั้งก็สังคมได้รับความเสียหาย ไม่สงบสุข หรือไม่พัฒนาเท่าที่ควรจะเป็น ซึ่งนั่นอาจมาจาก สาเหตุของการขาดคุณธรรมจริยธรรมของผู้ผู้นำนั่นเอง พระพุทธศาสนาจึงมีหลักคำสอนหลาย อย่างที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของผู้ผู้นำ ตลอดถึงเป็นหลักการในการพิจารณาเลือกผู้นำ สังคมได้เป็นอย่างดี ดังนั้น ในประเด็นเรื่องคุณธรรมจริยธรรมของผู้ผู้นำ ผู้วิจัยจึงเห็นว่า สมควร อย่างยิ่งที่ควรนำหลักคำสอนของพุทธศาสนามาเป็นแบบแผน ในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมให้กับผู้นำ เพื่อจะได้รับทราบบทบาทที่แท้จริงของบุคคลที่ควรจะเป็นผู้นำที่จะสามารถ ขับเคลื่อนสังคม หรือเพื่อเป็นหลักเกณฑ์ให้สังคมได้ใช้ในการพิจารณาเลือกผู้นำเพื่อให้ได้ผู้นำที่ เป็นคนดี มีคุณธรรมจริยธรรม นำพาความสุขความเจริญที่ยั่งยืนให้กับสังคมต่อไป

จึงกล่าวได้ว่า การพัฒนาบ้านเมืองให้มีความเจริญก้าวหน้า ไม่ว่าจะช้าหรือเร็ว นั้นสิ่ง เหล่านี้ล้วนมาจากความสามารถของบทบาทด้านผู้นำทั้งสิ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าใจถึง บทบาทของผู้นำที่จะต้องเป็นไปในทางสนับสนุน กระตุ้น ส่งเสริม และควบคุมดูแลให้เป็นตาม กฎระเบียบของการปกครองที่ได้ตกลงร่วมกัน ซึ่งผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่ส่งเสริมและเพิ่มเติมให้เกิด ความสมบูรณ์ในทุกกิจกรรมที่ดำเนินไปในชุมชน หรือกล่าวได้ว่า บทบาทของผู้นำจะต้องตรง กับบทบาทที่เรียกว่า “บทบาทในการสรรค์สร้างประชาชน ให้มีความสามารถต่อการเข้ามา

ส่วนร่วมในทุกกิจกรรมได้อย่างแท้จริง ตลอดจนทุกกระบวนการจะต้องเป็นไปในทางที่ถูกต้อง และเหมาะสม และเกิดประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมเป็นสำคัญ” และนอกจากความสามารถที่กล่าว มาข้างต้นแล้ว ในส่วนของความสามารถทางด้านสังคมผู้นำก็ต้องสามารถแสดงให้เห็นอย่าง เป็นที่ประจักษ์ด้วยเช่นกัน โดยจะต้องเป็นผู้ที่คอยสร้างเครือข่ายที่มีความหมายกับผู้คน นำสิ่งที่มีคุณค่ามาเสริมสร้างให้ผู้คนได้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปในแนวทางที่ดี และสอดคล้องกับคนที่มีความแตกต่างอย่างหลากหลาย เพราะพื้นฐานความสามารถนี้ก็คือ ความสามารถที่จะเคารพคนที่มีภูมิหลังแตกต่างกัน และเข้าใจถึงวิถีต่างๆ ที่พวกเขาเป็นด้วย จึง เห็นได้ว่าผู้นำถือเป็นผู้ที่มีอิทธิพล สามารถกระตุ้นจิตใจให้บุคคลอื่นเชื่อถือ ยอมรับ และนำมาสู่ การมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไข และ ร่วมตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพราะที่ผ่านมาในประเทศไทยเราต่างก็มี ตัวอย่างของผู้นำทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ที่มีอิทธิพลอย่างสูงต่อความสำเร็จของ ชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง มีการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน รวมถึงการแก้ไขปัญหาใน ชุมชนได้เป็นอย่างดี ดังนั้น การกล่าวถึงบทบาทผู้นำท้องถิ่น จึงมิใช่เป็นเพียงการมองเฉพาะ ส่วน หรือขอบเขตที่ตนเองรับผิดชอบเท่านั้น แต่การแสดงบทบาทของผู้นำท้องถิ่นที่ดี เพื่อที่จะให้ประชาชนเชื่อถือและยอมรับได้นั้น ผู้นำควรจะต้องมองทุกอย่างอย่างรอบด้านและเป็น องค์กรรวม เพราะความจำเป็นอย่างยิ่งของบทบาทผู้นำ ที่จะสามารถตอบสนองต่อความคาดหวังที่ แท้จริงของประชาชนได้นั้น จากตัวอย่างของข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพก็สะท้อนให้ เห็นอย่างเป็นที่ประจักษ์แล้วว่า การพัฒนาจะสามารถขับเคลื่อนไปในแนวทางที่ก่อให้เกิด ประโยชน์ได้อย่างเป็นรูปธรรม ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของเราทุกคน ทุกภาคส่วน ที่จะต้องหัน มาผนึกกำลังกันอย่างร่วมแรงร่วมใจกัน เพราะการที่เราทุกคนต่างมีส่วนร่วมและพร้อมที่จะสร้าง จุดยืน โดยยึดหลักของความถูกต้องและชอบธรรมตามหลักคุณธรรมที่ให้ความสำคัญต่อระบบ การปกครองที่ทำให้ทุกภาคส่วนในสังคมมีความสุข โดยเราต้องมองไปถึงโลกอนาคตที่ว่า โลก ใบนี้อาจเป็นสังคมของทุกๆ คน ที่ต่างก็เป็นพลังเล็กๆ ที่จะเข้ามาเปลี่ยนแปลงพลังอำนาจใหญ่ๆ ที่ นับวันจะต้องเสื่อมถอยออกไป การมีส่วนร่วมในทุกๆ ด้าน ของเราทุกคนจึงนับเป็นจุดเริ่มต้นที่ จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญต่อประเทศชาติบ้านเมือง และสังคมโลกในที่สุด

ขอให้เพียงทุกห้วงคำนึงแห่งจิตวิญญาณที่จะเสียสละของเราทุกคน มาจากจิตสำนึกที่ว่า ให้สิ่งที่ตั้งมานั้นได้สืบทอดไปยังรุ่นลูกรุ่นหลานได้อย่างภาคภูมิใจ และให้สัมพันธ์กับคำกล่าวที่ว่า “การปกครองที่ดีจะต้องมาจากประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน”

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง บทบาทผู้นำท้องถิ่น ต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะของประชาชนในชุมชน กรณีศึกษานายกองค้การบริหารส่วนตำบลบึงกอก อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยโดยมุ่งเน้นการศึกษา บทบาทผู้นำท้องถิ่น และแนวทางการส่งเสริมบทบาทของผู้นำท้องถิ่น ต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะของประชาชนในชุมชน โดยได้นำแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับบทบาทผู้นำท้องถิ่น คุณลักษณะของผู้นำชุมชนที่ดี คุณธรรมจริยธรรมของผู้นำ ความสำคัญของกิจกรรมสาธารณะต่อชุมชน และการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมถึงได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ และใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ โดยผลการวิจัยพบว่า

1. บทบาทของผู้นำท้องถิ่น ต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะของประชาชนในชุมชน กรณีศึกษานายกองค้การบริหารส่วนตำบลบึงกอก อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ทั้งหมด 5 ด้าน พบว่า

โดยภาพรวมแล้วนั้น อยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับผลการพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านบทบาทผู้นำท้องถิ่น รองลงมาตามลำดับคือ ด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำ ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านความสำคัญของกิจกรรมสาธารณะต่อชุมชน และด้านคุณลักษณะของผู้นำชุมชนที่ดี ซึ่งจากผลการวิจัยที่พบว่า ด้านบทบาทผู้นำท้องถิ่นมีค่าเฉลี่ยสูงสุดนั้น ก็ทำให้เราได้เห็นชัดเจนแล้วว่า บทบาทของผู้นำต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนถือว่าผู้นำเป็นผู้ที่มีบทบาทที่สำคัญยิ่ง ดังจะเห็นได้จากจากแบบสอบถามที่ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นว่า บทบาทที่สำคัญที่สุดของผู้นำท้องถิ่นก็คือ บทบาทในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้อยู่ดี มีสุข อย่างแท้จริง รวมไปถึงบทบาทด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับประชาชนและผู้นำในชุมชน การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในสิ่งใหม่ๆ เพื่อนำพาประชาชนของตนก้าวไปสู่การเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่ดีกว่า หรือไม่ว่าจะเป็นบทบาทในด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และสร้างความเคารพนับถือและความไว้วางใจให้กับประชาชน การส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีความรักใคร่สามัคคีปรองดอง และมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และตลอดจนบทบาทด้านการเป็นผู้นำที่มีความกล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ และกล้ารับผิดชอบต่อสิ่งที่ทำ ซึ่งนอกจากนี้ ในส่วนของด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำที่ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นว่ามีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าด้านบทบาทของผู้นำนั้น ก็ถือว่ามีความสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะการให้ความสำคัญในด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำที่ว่า ผู้นำที่ดีคือ ผู้ที่มีจิตใจดี มีความเมตตา โอบอ้อมอารี ชอบช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชน รวมถึงการเป็นผู้นำที่มีความสามารถในการครองใจประชาชน มีความเอาใจใส่กับทุกประเด็นของปัญหา เสียสละเวลา เป็นธรรม โปร่งใส มีจิตวิญญาณแห่งความเสียสละ มีความกล้าหาญ ทำสิ่งที่ถูกต้องและเป็นแบบอย่างให้

ประชาชน มีความอ่อนน้อมถ่อมตน ซื่อสัตย์ สุจริต จริงใจ และตลอดจนมีการนคุณธรรม จริยธรรม คุณงามความดีเข้ามาสู่การปฏิบัติตนเอง ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในทุกๆ กิจกรรมนั้น สิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การแสดงบทบาทของผู้นำที่จะต้องประกอบไปด้วยหลักของคุณธรรมจริยธรรมทางการปกครองที่ถือว่าเป็นหลักพื้นฐานที่สำคัญที่สุดในการปกครองประชาชนของตน ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างในหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา เรื่องอริปไตย 3 ในสังคีตสูตร ที่ได้มุ่งเน้นให้ผู้นำยึดหลักธรรมาธิปไตยมาเป็นหลักสำคัญในการปกครอง กล่าวคือ ผู้นำที่ดีก็คือ ผู้ที่มีธรรมเป็นใหญ่ มีธรรมเป็นอริปไตย ซึ่งผู้นำที่ว่าจะต้องเป็นผู้นำที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี โดยถือความสำเร็จของงานเป็นสำคัญ และต้องเป็นผู้ที่น้อมอยู่ในใจของประชาชน โดยมีการเสริมสร้างพลังด้วยหลักธรรมในการบริหารงานทั้ง 4 ประการ คือ ประการแรก ปัญญาพละ กล่าวคือ การเป็นผู้ที่มีกำลังแห่งความรู้ทั้งเรื่องคน เรื่องคน และเรื่องงาน ส่วนประการที่สองคือ วิริยะพละ เป็นผู้มีกำลังแห่งความขยันที่ปลุกใจตนเองและผู้อื่นตลอดเวลา ประการที่สาม อนวัชพละ เป็นผู้มีกำลังแห่งความสุจริตปราศจาก รุขริ้วแห่งอบายมุข และประการที่สี่คือ หลักสังคพละ เป็นผู้มีกำลังแห่งมนุษยสัมพันธ์ที่ประสานใจคนร่วมงานด้วยความโอบอ้อมอารี วิจิไพเราะ สงเคราะห์ประชาชน และวางตนได้อยู่เสมอ ดังนั้น การเป็นผู้ที่มีบทบาทผู้นำที่ดีมีมนุษยสัมพันธ์จะต้องมีอยู่ในตัวเองให้มาก เพราะการที่คนเราจะสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ช่วยเหลือ ร่วมมือ ประสานงานกันได้ดีนั้น การมีมิตรไมตรีจิต หรือการทำตนเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ถือเป็นสิ่งสำคัญมาก จึงกล่าวได้ว่า หลักการดังกล่าวที่กล่าวมานั้นถือเป็นการสอนให้คนมีภาวะผู้นำในตนเอง หรือพัฒนาตนเองให้มีภาวะผู้นำก่อนที่จะก้าวสู่การเป็นผู้นำเพื่อที่จะนำพาผู้อื่น และการพัฒนาตนเองดังกล่าวจะต้องมีการพัฒนาทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ คือ ไม่ให้คิดชั่ว พูดชั่ว และทำชั่ว ซึ่งเป็นเหตุแห่งความเดือดร้อนของตนเองและสังคม

นอกจากนี้ จากการแสดงความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของผู้นำท้องถิ่นและคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำที่ประชาชนให้ความสำคัญในลำดับต้นๆ นั้น ก็ได้สอดคล้องกับแนวความคิดของ **สงวน นิตยารัมภ์พงศ์** ที่ได้กล่าวถึงความสำคัญของผู้นำไว้อย่างน่าสนใจว่า ผู้นำที่ดีและเป็นที่ต้องการของประชาชน จะต้องประกอบไปด้วย ผู้นำที่ยึดหลักในการพัฒนาที่มุ่งเน้นความมีคุณภาพ ซึ่งผู้นำเช่นนี้ จะมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะสามารถที่จะนำพาผู้อื่นให้ก้าวตามด้วยความเต็มใจและเชื่อมั่น สร้างความน่าเชื่อถือน่าศรัทธา โดยแสดงให้เห็นถึงบทบาทของผู้นำที่เป็นแบบอย่างที่ดีของประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีพฤติกรรมและมีการปฏิบัติที่ดีตามแบบอย่าง อันจะก่อให้เกิดความเชื่อถือในสังคมโดยรวม ซึ่งหลักในการพัฒนาที่มุ่งเน้นความมีคุณภาพที่สำคัญนั้น ก็คือ ความซื่อสัตย์ ความมีศักดิ์ศรี และความยุติธรรม เป็นผู้ที่มีความรู้และวิสัยทัศน์ที่จะระดมสรรพกำลังให้เกิดการสร้างพันธสัญญาร่วมกันในการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมให้เกิดขึ้นแก่ชุมชน และในส่วนของผู้นำผู้เป็นนักปฏิบัตินี้ ผู้นำที่ดีก็ควรที่จะเป็น

นักปฏิบัติที่สามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริง สามารถบริหารจัดการในขอบเขตของชุมชน และนอกชุมชน หรือข้ามชุมชน โดยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและสร้างสิ่งที่ดีกว่ามากขึ้นเรื่อยๆ เพื่อให้สิ่งที่ไม่ดีค่อยๆ จางหายไป นอกจากนี้ยังสามารถเป็นผู้นำที่สร้างวัฒนธรรมใหม่ในการทำงานร่วมกัน สร้างสภาพแวดล้อมและพฤติกรรมของประชาชนในชุมชนที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์ระบบที่ดีกว่าให้เกิดขึ้น และในทำนองเดียวกันตัวอย่าง บทบาทของผู้นำในโครงการ **OVOP** ก็ถือเป็นต้นแบบที่ผู้นำในยุคปัจจุบันควรจะไปเป็นแบบอย่าง เพื่อให้เกิดการพัฒนาในเชิงปฏิบัติร่วมกับชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม เพราะเนื่องด้วยความสำเร็จของผู้นำในโครงการ **OVOP** ถือว่าได้รับการยอมรับและนำไปเป็นแบบอย่างเป็นอย่างมากในหลายๆ ประเทศ ดังนั้น สิ่งเหล่านี้จึงทำให้เราได้เห็นชัดเจนว่าหากชุมชนมีลักษณะของชุมชนแห่งการเรียนรู้ และมีผู้นำที่เป็นนักปฏิบัติก็ย่อมเป็นการได้เปรียบชุมชนที่ขาดการพัฒนาและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพราะถ้าผู้นำสามารถปลุกจิตสำนึกให้คนในชุมชนมีความรู้สึกและห่วงแหนคุณค่าของชุมชนตนเองไว้ ก็จะทำให้คนในชุมชนพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการของการพัฒนา จึงกล่าวได้ว่า ปัจจัยที่จะส่งผลต่อความสำเร็จที่ผู้นำจะต้องตระหนักอยู่เสมอ นั่นก็คือ บทบาทของผู้นำท้องถิ่นที่ตนเอง เพราะถ้าขาดบทบาทของผู้นำที่ดี ผลสำเร็จที่เกิดขึ้นก็อาจไม่เป็นเหมือนกับชุมชนในตัวอย่าง ดังจะเห็นได้จากหลายประเทศที่ได้นำแนวคิด **OVOP** นี้ไปใช้ รวมถึงประเทศไทยที่ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร โดยสาเหตุที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ การขาดผู้นำที่ดีหรือขาดผู้บริหารที่มีบทบาททางด้านผู้นำทั้งในระดับชุมชนและในระดับประเทศนั่นเอง

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของผู้นำท้องถิ่น ในการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะของประชาชนในชุมชน กรณีศึกษานายกองค้การบริหารส่วนตำบลบึงกอก อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า

จากผลการวิจัยเชิงปริมาณด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของผู้นำท้องถิ่น ในการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะของประชาชนในชุมชน กรณีศึกษานายกองค้การบริหารส่วนตำบลบึงกอก อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ที่จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลนั้น พบว่า ในปัจจัยทั้งหมด 5 ด้าน การมีนัยสำคัญของทั้ง 4 ปัจจัย ได้ก่อให้เกิดความต้องการต่อบทบาทผู้นำท้องถิ่น ในการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะของประชาชนในชุมชน ที่ประกอบไปด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส และอาชีพ รวมทั้งปัจจัยด้านระดับการศึกษา ที่ไม่ก่อให้เกิดนัยสำคัญต่อบทบาทผู้นำท้องถิ่น ในการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะของประชาชนในชุมชน ซึ่งจากผลของการวิจัยนั้น ถือเป็นการตอกย้ำให้เราเห็นได้อย่างชัดเจนว่าผลที่ได้คงมิใช่ตัวเลขที่เกินความเป็นจริง หากแต่เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เราได้เห็นถึงความห่วงหาอาทรของประชาชน ที่เพียงต้องการสะท้อนให้สังคมได้รับรู้ว่า บทบาทของผู้นำต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน

ในทุกๆ กิจกรรมนั้นมีความสำคัญมากน้อยเพียงใด เนื่องจากปัจจุบันกระแสของสังคมที่เต็มไปด้วยการแข่งขันและเอาัดเอาเปรียบมากมายสิ่งเหล่านี้จึงถือเป็นสิ่งที่ผู้นำในทุกๆ ระดับจะต้องหันมาตระหนักและใส่ใจอย่างจริงจังว่า ในฐานะที่ตนคือผู้นำจะต้องเข้ามามีบทบาทอย่างไร ที่จะนำพาประชาชนของตนให้อยู่รอดปลอดภัยและเติบโตได้อย่างยั่งยืน ดังตัวอย่างผลงานวิจัยของท่านพระสุรชัย เดชปญโญ ที่ได้ทำการศึกษาบทบาทผู้นำท้องถิ่นด้านการบริหารจัดการชุมชนในเขตเทศบาลเมืองพะเยา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ไว้อย่างน่าสนใจว่า สิ่งสำคัญที่ทำให้ผู้นำประสบผลสำเร็จในการบริหารจัดการชุมชน คือ การเป็นต้นแบบที่ดี มีความเสียสละ ไม่มีผลประโยชน์แอบแฝง มีความสนใจใฝ่รู้ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความสามารถในการสื่อสาร มีจรรยาบรรณในการบริหารจัดการชุมชนโดยการใช้หลักธรรมาธิปไตย มีความกล้าหาญที่ต้องเผชิญหน้ากับความเป็นจริง มีวิธีการสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชนด้วยวิธีการต่างๆ และที่สำคัญ คือ ผู้นำมีความสามารถในการนำทำให้ทุกคนเกิดการมีส่วนร่วมในทุกๆ กิจกรรม ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้ถือเป็นต้นแบบของผู้นำที่มีคุณภาพที่สังคมกำลังต้องการเป็นอย่างมาก ณ ห้วงเวลานี้

ดังนั้น ไม่ว่าจะสภาวะความเป็นจริงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมในยุคปัจจุบันจะเป็นอย่างไร แต่ความท้าทายสำหรับบทบาทผู้นำในวันนี้ก็คือ การกำหนดเป้าหมายหรือวิสัยทัศน์ที่พิเศษของตนให้ชัดเจน เนื่องด้วยการเพิ่มพูนทักษะในการพัฒนาและการเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะผู้นำชุมชนที่ดี สามารถนำพาประชาชนไปสู่สิ่งที่ดีได้ั้น สิ่งเหล่านี้มีได้หมายความว่าถึงเพียงบุคคลที่มีลักษณะของการเป็นผู้นำเพียงอย่างเดียว หากแต่หมายความว่ารวมถึงการเป็นบุคคลที่จะต้องมีการพัฒนาศักยภาพของตนเองอยู่ตลอดเวลา กล่าวคือสามารถปกครองคนในชุมชนของตนเองได้เป็นอย่างดี และในขณะเดียวกันก็ต้องสามารถที่จะพัฒนาศักยภาพของตัวเองให้อยู่ในระดับสูงขึ้นไปให้ได้ เนื่องจากบทบาทที่สำคัญของผู้นำท้องถิ่นที่ดีจะต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่เสมอ เพราะถ้าผู้นำตามการเปลี่ยนแปลงของโลกไม่ทันหรือตามคนที่เป็นผู้ตามไม่ทัน โอกาสที่ผู้นำจะตกลงมาเป็นผู้ตามก็มีเปอร์เซ็นต์สูงมากเช่นกัน

3. แนวทางการส่งเสริมบทบาทผู้นำท้องถิ่น ต่อการมีส่วนร่วมกิจกรรมสาธารณะของประชาชนในชุมชนตำบลบึงกอก อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ที่ได้จากแบบสัมภาษณ์โดยการสุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน พบว่า

กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำ และแนวทางการส่งเสริมบทบาทผู้นำท้องถิ่น ต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะของประชาชนในชุมชน กรณีศึกษา นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบึงกอก อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ทั้งหมด 5 ด้าน สรุปโดยรวมแล้ว จะเห็นได้ว่า บทบาทของผู้นำท้องถิ่น ถือว่าผู้นำมีส่วนสำคัญยิ่ง ต่อการเข้ามา

ส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะของประชาชนในชุมชน ที่สำคัญคือ ผู้นำจะต้องใส่ใจในเรื่องของการพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านของความรู้ ความสามารถ ทักษะในการบริหารงาน ที่จะนำไปสู่การครองตน ครองคน ครองงานได้อย่างเหมาะสม รวมถึงการเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มุ่งมั่น ทุมเท อดทน และเสียสละ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาและทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง คนในชุมชนพึ่งตนเองได้ จนนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในที่สุด ตลอดจนการเกิดกระบวนการที่ว่า “ ผู้นำรุ่นใหม่ ” จะต้องกล้าคิด กล้าทำ กล้านำ และกล้าที่จะเปลี่ยนแปลง โดยมุ่งไปสู่ผลที่ตั้งไว้ได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งผลของการวิจัยครั้งนี้ ได้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุเทพ นิลมูล** ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยถึงภาวะผู้นำของนายกเทศบาลนครเชียงใหม่ โดยผลการวิจัยพบว่า นายกเทศมนตรีเทศบาลนครเชียงใหม่ มีลักษณะความเป็นผู้นำที่มีคุณภาพในการบริหารงาน ในเรื่องความกระตือรือร้น สนใจไม่เรียนรู้งานด้านต่าง ๆ มีการยอมรับในสิ่งใหม่ ๆ มีความเด็ดขาดกับความสามารถในการตัดสินใจ และมีความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ มีลักษณะความเป็นผู้นำที่มีคุณประโยชน์ในการบริหาร เรื่องความเสียสละในการทำงาน ไม่มีการแสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเองและพวกพ้อง และเป็นผู้มีอุดมการณ์ชัดเจน ตลอดจนมีคุณลักษณะความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ในการบริหารงานอย่างยอดเยี่ยม และเต็มเปี่ยมไปด้วยคุณภาพที่ดีต่อภาพรวม หรือในทำนองเดียวกัน **สมพันธ์ เตชะอธิก** ก็ได้ทำการศึกษาและมองความเข้มแข็งของชุมชน โดยขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญภายในชุมชน ดังนี้

1. ชุมชนจะต้องมีผู้นำที่มีความสามารถ โดยเป็นผู้นำตามธรรมชาติไม่ใช่ผู้นำเชิงอำนาจ จัดสรรเฉพาะผลประโยชน์เพื่อตนเองและพรรคพวก แต่ต้องเป็นไปในลักษณะของการมีผู้นำที่หลากหลายสามารถแบ่งบทบาทหน้าที่กันทำได้อย่างสอดคล้องประสาน ตลอดจนการมีผู้นำที่ดี มีความรู้ ความสามารถ มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีความเสียสละ และมีความอดทน เนื่องจากสิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นส่วนสำคัญยิ่งในการพัฒนาและทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง คนในชุมชนพึ่งตนเองได้ จนนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

2. ชุมชนจะต้องมีประชาชนที่ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมสาธารณะต่าง ๆ ไม่ใช่เฉพาะการรื้อรับแต่ผลประโยชน์ หากแต่เกิดจากกระบวนการของการร่วมคิด การร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมสรุปทเรียน รวมถึงการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ร่วมกัน และที่สำคัญคือ มีการหมุนกลับไปมีส่วนร่วมในทุกชั้นตอนสลับสับเปลี่ยนเป็นวงจรการพัฒนาที่ต่อเนื่อง

3. ชุมชนจะต้องมีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์หรือกลุ่มกองทุนของตนเองในการสร้างรากฐานการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ และมีการเชื่อมโยงกับทรัพยากรจากภายนอก ซึ่งการระดมทุนนี้สามารถช่วยเหลือสวัสดิการชุมชนได้ ตั้งแต่เกิด อยู่ เจ็บ แก่ และตาย ได้อย่างมีศักดิ์ศรี รวมทั้งสามารถทำธุรกิจชุมชนที่มีชาวบ้านเป็นเจ้าของร่วมกัน

4. ชุมชนจะต้องมีกิจกรรมสาธารณะที่ดำเนินการร่วมกันอย่างสอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น กิจกรรมที่มีรากฐานของการพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจชุมชน

5. ชุมชนจะต้องมีหลักในการบริหารจัดการแบบธรรมาภิบาล คือ มีคุณธรรม มีนิติธรรม มีความโปร่งใส เปิดเผยข้อมูลการใช้จ่ายงบประมาณ บัญชีรายรับ-รายจ่าย การจัดทำแผนโครงการต่างๆ มีความรับผิดชอบร่วมกัน มีส่วนร่วมของผู้นำและประชาชนในชุมชน มีความคุ้มค่าในการใช้จ่ายเงินทุนกับกิจกรรมที่ดำเนินการ และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้ หรือสร้างสรรค์พลังชุมชนให้เข้มแข็ง

6. ชุมชนจะต้องมีความเป็นประชาคมที่มีความร่วมมือระหว่างกลุ่มองค์กรต่างๆ ในชุมชนและผู้นำชุมชน มีการรวมกลุ่มและเกิดเวทีระดมสมองด้วยความรักสามานฉันท์ ใช้ปัญญาร่วมกันอย่างเท่าเทียม มีการเรียนรู้ สรุปผลการทำงานเป็นระยะๆ อย่างสม่ำเสมอและสื่อสารข้อมูลอย่างทั่วถึง

จะเห็นได้ว่า จากการแสดงความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทของผู้นำท้องถิ่นต่างสะท้อนให้เราเห็นชัดเจนว่า การปกครองประเทศตามระบอบประชาธิปไตยในอนาคตข้างหน้า จะต้องเป็นการปกครองที่ทำให้ประชาชนทุกคน อยู่ดี มีสุข และสามารถรับใช้ความเป็นมนุษย์ได้อย่างสมบูรณ์ เพราะถ้าการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นไปอย่างสร้างสรรค์ โลกยุคใหม่จึงไม่ใช่เรื่องของรัฐบาลกลางที่จะดูแลเฉพาะเรื่องใหญ่ๆ เพียงส่วนเดียว แต่จะต้องเป็นหน้าที่ของชุมชนเล็กๆ อาทิ องค์กรบริหารส่วนตำบล ที่จะต้องเข้ามามีบทบาทให้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของผู้นำท้องถิ่นที่จะต้องตระหนักและมีจิตวิญญาณในการพัฒนาที่จะเปลี่ยนแปลงประเทศจนถึงโลกทั้งใบ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว ตลอดจนการสร้างความเข้มแข็งให้กับท้องถิ่นเพื่อเป็นตัวขับเคลื่อน และพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตข้างหน้าได้อย่างทันท่วงที โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. บทบาทของผู้นำท้องถิ่น ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกๆ กิจกรรมอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นตั้งแต่กระบวนการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำร่วมตัดสินใจ ร่วมตรวจสอบ และร่วมรับผลประโยชน์ร่วมกัน

2. บทบาทของผู้นำท้องถิ่น ควรมีการพัฒนาศักยภาพของตนเองอยู่ตลอดเวลา ทั้งในด้านของความรู้ ความสามารถ ทักษะในการบริหารงาน ที่จะนำไปสู่การครองตน ครองคน ครองงานได้อย่างเหมาะสม รวมถึงการเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มุ่งมั่น ทุ่เมทอดทน และเสียสละ เพื่อให้เกิดกระบวนการที่ว่า “ผู้นำรุ่นใหม่” จะต้องกล้าคิด กล้าทำ กล้านำ และกล้าที่จะเปลี่ยนแปลง โดยมุ่งไปสู่ผลที่ตั้งไว้ได้อย่างเป็นรูปธรรม

3. ควรมีการนำผลการวิจัยเสนอต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้หน่วยงานดังกล่าวเห็นถึงความสำคัญในการเสริมสร้างบทบาทผู้นำท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของประชาชนอันจะมุ่งสู่การพัฒนาที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของประชาชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการวิจัยอย่างต่อเนื่องถึงบทบาทของผู้นำที่ดี มีความรู้ ความสามารถ เพื่อที่จะเป็นการสร้างรูปแบบหรือตัวแบบที่ดี สำหรับการพัฒนาที่จะต้องมองไปถึงการอยู่ดี กินดี และมีความสุขสำหรับเพื่อนมนุษย์ทุกคน

2. ควรมีการวิจัยถึงกระบวนการของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า กระบวนการแต่ละกระบวนการมีความสำคัญอย่างไรต่อการพัฒนา เพื่อเป็นการส่งเสริม สนับสนุน และเป็นแนวทางในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอนให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง

3. ควรมีการศึกษาถึงบทบาทของผู้นำท้องถิ่น ต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะของประชาชน ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทราบถึงรายละเอียดเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทผู้นำท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของประชาชน อันสะท้อนให้เห็นความสำคัญของการเข้ามามีบทบาทของผู้นำท้องถิ่นที่จะต้องมิจิตวิญญานในการเสียสละ ที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงให้มีความเจริญก้าวหน้า มั่นคง และยั่งยืนสืบไป